

Reconfigurări ale discursului muzicologic în contextul cercetărilor actuale din domeniu

REZUMAT

Florinela Popa

După susținerea tezei de doctorat (2006), m-am axat pe investigarea unor arii tematice conectate, pe de-o parte, la activitatea didactică pe care o desfășor, iar, pe de altă parte, la ritmul schimbărilor de optică din muzicologia românească și din cea internațională. Teza de abilitare oferă o imagine sintetică asupra principalelor direcții tematice pe care le-am abordat în volumele, studiile, edițiile critice, comunicările naționale și internaționale, proiectele de cercetare-dezvoltare pe care le-am finalizat în ultimii 14 ani (*Partea I*); totodată, proiectează în perspectivă o linie de continuitate față de traiectoriile deja trasate și consolidate (*Partea a II-a*) și fixează o serie de repere bibliografice relevante pentru acestea (*Partea a III-a*).

Partea I, centrul de greutate al tezei, este construită pe trei paliere: **relația dintre muzică și ideologii în secolul 20; abordări istoriografice; analize de stil și estetică muzicală.**

Complexele interacțiuni dintre muzică și ideologii sunt investigate din diverse unghiuri, cu particularizări și studii de caz. Într-o primă subsecțiune, *Muzica în sisteme politice totalitare din Europa secolului 20*, având drept miză studierea unui model de relație între muzică și putere, am urmărit, în paralel, modul în care ideologia naționalist-socialistă a Germaniei naziste, respectiv cea comunistă a Uniunii Sovietice au influențat muzica anilor '30 -'40; pentru exemplificare, am făcut trimiteri la creația lui Paul Hindemith și la cea a lui Dmitri Șostakovici. Pe lângă mutațiile profunde de concepție, stil, limbaj muzical pe care ideologiile de tip totalitar le-au produs asupra creației muzicale, am analizat și efectul acestora asupra teoretizărilor fenomenului muzical. În aceeași primă subsecțiune am inclus și un studiu de caz, centrat pe decriptarea relației complexe dintre muzică și ideologia comunistă la compozitorul Serghei Prokofiev.

După ce am aprofundat fenomenele totalitare cele mai vizibile din Europa, nazismul german și comunismul din URSS, am conturat o perspectivă asupra muzicii românești sub dictaturi (subsecțiunea *Ipostaze ale totalitarismului în muzica românească din secolul 20*), urmărind efectele celor două anexări ideologice majore din România secolului 20 asupra creației și a vieții muzicale autohtone. Este vorba despre copierea, într-o oarecare măsură, a modelului nazist în timpul regimului antonescian (1940-1944), în special în perioada Statului Național Legionar (1940-1941), și despre instaurarea comunismului, cu cele două culminații ale sale, faza stalinistă (anii 1947-1953), respectiv ceaușistă (1965-1989). Aici am încercat să surprind mai multe aspecte privind incidența ideologiilor, și anume: *receptarea politizată și/sau presiunile ideologice care s-au făcut asupra*

compozitorilor – și din eșalonul întâi, ca George Enescu sau Mihail Jora, dar și, de pildă, ca Wolf von Aichelburg, compozitor și scriitor aparținând minorității germane din România; *apariția în anii '50 a folclorului nou, sub imperiul realismului socialist.*

În subsecțiunea a treia, am investigat un alt proces complex, ***Politizarea muzicologiei românești***, din multiple unghiuri: de la profilarea unei dimensiuni naționaliste a scrisului despre muzică în spațiul românesc la sfârșitul secolului 19, la receptarea deformată ideologic a unor compozitori ca Beethoven sau Prokofiev în secolul 20 și până la vehicularea insistentă a unor concepte precum „folclorism”, „național și universal”, „realitate socialistă” în anii '60-'70.

Secțiunea **Abordări istoriografice** fixează câteva repere privind conținutul și concepția mai multor volume și studii. Unul dintre acestea este volumul monografic *Serghei Prokofiev* (2012), în care un important accent a fost pus pe contextul politic, social, cultural al Rusiei pre-sovietice și sovietice, dar și pe elemente biografice semnificative, cu scopul unei mai mari vizibilități a turnurilor stilistice proprii compozitorului. Tot aici am prezentat și seria de 10 volume de *Documente din arhiva Muzeului Național „George Enescu”. Articole de presă* (2009-2018), care a pus în circulație un vast fond documentar, constând din peste 2000 de articole publicate în țară și în străinătate în timpul vieții muzicianului, ordonate cronologic și însoțite de fișe descriptiv-rezumatice. Alte lucrări istoriografice menționate în această secțiune sunt studiul „Filiația Max Reger – Mihail Jora în muzica românească” (2016), axat pe relația discipol-profesor dintre Mihail Jora și Max Reger și pe evidențierea compatibilităților de concepție componistică și pedagogică dintre cei doi, precum și 21 de articole despre muzicieni români scrise sau revizuite pentru *Grove Music Online* (2014-2015).

În secțiunea **Analize de stil și estetică muzicală** am inclus succinte referiri la volumul *Mihail Jora, un modern european* (2009), în care am vizat în principal descrierea coordonatelor de stil și marcarea unor similitudini de gândire componistică între Jora și nume importante ale neomodernismului european (Igor Stravinski, Béla Bartók, Paul Hindemith, Olivier Messiaen sau George Enescu). Am evidențiat, de asemenea, pornind de la studiul „Elemente ale unui postmodernism *avant la lettre*. Studiu de caz” (2008), anumite aspecte ale modernității muzicii lui Jora prin prisma poeziei postmodernismului, însă fără intenția de a îi aplica lui Jora vreo etichetă „post-”.

În *Partea a II-a* a tezei, **Proiecte, perspective**, am schițat o strategie privind continuarea demersurilor de cercetare-dezvoltare. Pe lângă formularea unor principii generale, decantate în timp și pe care le urmăresc cu consecvență – deschiderea interdisciplinară, vizibilitatea internațională a cercetărilor, abordarea modernă a unor subiecte de interes pentru muzicologia actuală, optimizarea metodologiei de cercetare, alinierea cercetării la necesități ale procesului didactic –, am prezentat o serie de proiecte aflate în derulare (în principal, de istoriografie românească), precum și intenția de extindere a tabloului legat de muzici și ideologii în arealul românesc.